

הרב עמיחי כנרתי והרב רועי הכהן זק

שני מכתבים מאת מרן הראי"ה קוק זצ"ל בענייני קדושה וצניעות

הקדמה
איגרת ראשונה
איגרת שנייה

הקדמה

"כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה" (לשון רש"י בתחילת פרשת קדושים ד"ה "קדושים תהיו"). נושא הצניעות הינו אחד התחומים הזקוקים לחיזוק מיוחד בכל דור, ובמיוחד בדורנו. וכך כתב מרן הראי"ה זצ"ל באיגרת ברכה לרב אחד שחיבר קונטרס בענייני צניעות:

ראיתי את דברי הרב הגאון הישיש מוהר"ר אלטר וילדמן שליט"א מה שרצה להוכיח לרבים בדברים הנוגעים לקדושת ישראל ולהרחקת פרצות בענייני צניעות שנתרופפו אצל רבים, וכל כהאי מילתא מצוה לחבר על זה ספרים, להעיר ולעורר את הלבבות, ואבנים שחקו מים... [ספר ליקוטי הראי"ה ח"א עמ' 223-224].

מרן הרב זצ"ל "נשיא הקודש" היה²: הן בהדרת הכלל והיחיד לפי גדרי ההלכה, הן במחשבת התורה, והן בהנהגות המעשיות שלו. נפגשים אנו עם קדושתו של מרן הרב זצ"ל בשלושה תחומים: א. הדרת הציבור והיחיד - בעת בה התרבות האירופאית פשטה טלפיה בישראל, ואיימה להשכיח את הוראותיה והדרכותיה של ההלכה בכלל ובתחום גדרי הצניעות בפרט. עמד מרן הרב זצ"ל בפרץ והורה את עם ה' תורת אמת, בהתאם להדרכתו ההלכתית הכללית³: "ההבחנה בין יהדות שיסודה בריבוי תורה לבין יהדות שהיא מעוטת תורה, היא בזה שנאמר בווידי הגדול לרבינו ניסים 'את אשר הקלת החמרת ואשר החמרת הקלתי', וביחס לשני גופי הלכות, של חיוב פיקוח נפש ושל גדרי הצניעות לגבי נשים, שלזו הראשונה ריבוי הקולות הם בחיוב

1 ראה הסכמה מרוממת לרב זה גם בספר ברכת מרום (אוסף הסכמות ממרן הגרי"מ חרל"פ זצ"ל) הסכמה ז.

2 "כבוד קדושת מרן אבא גאון עוזנו ומאור מופתנו נשיא הקודש" (לשון רבינו הרצי"ה, זצ"ל בהקדמתו לאורות התשובה).

3 כפי שהביא את דבריו רבינו הרצי"ה בחוברת "לשלושה באלול", ח"א עמ' כה, פסקה נב.

פיקוח נפש, וריבויי החומרות הם בגדרי זהירות הצניעות לגבי נשים⁴. ב. במחשבת התורה - מרן הרב זצ"ל העמיק בשורשי קדושת הצניעות הישראלית והשפעותיה⁵. ג. בהנהגותיו האישיות והמעשיות התעלה מרן הרב זצ"ל בצורה מופלאה. "גוף קדוש"⁶!

יום אחד לאחר שקמו אבלי של רבינו מאבלם, נכנסתי אצל הרבנית הצדקת ע"ה, אלמנתו של רבינו נבג"מ. ידעה אותה הצדקת שדבוק הייתי ברבינו, שהיה מקרב אותי, וקיבלה אותי וישבה עימי וסיפרה לי מקצת מהליכותיו. **בתוך הדברים נאנחה ואמרה: 'גוף קדוש שכזה'**⁷.

לסיום דברי ההקדמה כדאי להעיר כאן הערה חשובה, להוציא מטעות אפשרית, שודאי מרן הרב זצ"ל לא החמיר סתם, בלי מחשבה⁸, בענייני צניעות (מתוך "פרומקייט"

4 שו"ע אבן העזר סימן כא ריש סעיף א: "צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד", וראה שם בבית שמואל ס"ק א. ולדוגמא, רבינו הרצ"ה הצטער על מה שנמצא בכמה פוסקים להקל בהגדרת ה"שוק" הדרוש לכיסוי, ואכמ"ל]. בעניין זה יעויין: שו"ת אורח משפט, או"ח, סימן לה (החיוב המוחלט של הקמת מחיצה בבית כנסת וההפרדה שם בין דברים לנשים, ואיסור קול אשה. נכפל במאמרי הראי"ה עמ' 511 ואילך); שו"ת עזרת כהן סי' ל (איסור ריקודים מעורבים) וסוף סימן קח (מחאה נגד ציור דמויות אשה במחזורים, מופיע שוב בשו"ת אורח משפט או"ח, סימן כא אות ב); אגרות הראי"ה, ח"א, אגרת רעט עמ' שטז (מחאה חמורה נגד לימוד מעורב של בנים ובנות בגימנסיה, וע"ע שם דברים חמורים ונלהבים בענין זה בחלק ב עמ' נא-נב ועמ' סג. "לא את דגל ישראל סבא, כי אם את דגלה של יון העתיקה"! ויעויין בעניין זה גם באגרות "צמח צבי" עמ' לה - עדות רבינו הרצ"ה זצ"ל על סירובו של אביו מרן הרב זצ"ל לבקר בגימנסיא הרצליה, מכיוון שהעירוב בין המינים נעשה שם כעיקרון ולא מתוך דוחק); מאמרי הראי"ה עמ' 189-194 ואוצרות הראי"ה חלק א (מהדורה חדשה) עמ' 431-432 (נגד בחירת נשים); אוצרות הראי"ה (שם) עמ' 417 (מחאה חמורה נגד רחיצה מעורבת של גברים ונשים); חוברת אורות הטהרה (איגרת לבנות ישראל בא"ע על חשיבות צניעות הלבוש ומחאה נגד הלבוש הפרוץ). וע"ע בכרוזי הראי"ה (הכין לדפוס הבחור בן התורה והחייל יוחנן ישמח ז"ל) כרוז פט מחאה בעניני פריצת גדרי הצניעות במסיבות פורים ("שהוא לגמרי נגד רוח ישראל, תורתו ומוסרו"), ובאגרות הראי"ה ח"ב עמ' כא הערה לעורך עיתון יר"ש על ביטוי לא צנוע שהשתרבב לעיתונו ("לא לנו הוא, לא לנו!").

5 יעויין במקורות המלוקטים בחוברת "אורות הטהרה", ובמקורות הנוספים שציין הרב בועז אופן שליט"א בספרו "מפתחות לכתבי הראי"ה" ערך צניעות, וכן בספרי "עין איה" לפי מפתחותיהם.

6 בהספד הראי"ה את החפץ חיים זצ"ל (ספר מאמרי הראי"ה, ח"א עמ' 131) הגדירו "גוף קדוש ונשמה קדושה".

7 מובא בספר מלאכים כבני אדם (שמחה רז) עמ' 367-366. וע"ע בספר אורות, אורות ישראל ט, ג, שרק עם ישראל יכולים להשיג איך הבשר והגוף יכול להתקדש.

8 בשו"ת אורח משפט עמ' כג כתב נגד חומרות יתרות, שסכנתן בהריסת כל הבנין מפני אי האפשרות לעמוד בהם, וכן מצד חסרון האמת שבהם. וראה לקמן שבהלכות צניעות טוב להחמיר, ומ"מ מסתבר שגם בזה יש "חומרות יתרות" (ולדוגמא בזמננו, רוב ככל גדולי וצדיקי ישראל לא קיבלו את "חומרת" השאל, וכיו"ב).

חיצוני או מתוך יחס שלילי לנשים, וראה היטב בספרו 'מוסר אביך' ב'מידות הראי"ה' ערך "צניעות"), אלא הכל לפי דיני התורה, מתוך התבוננות ומחשבה ושיקול דעת לשום האורחות⁹, ובמקום שהיה צורך לפנות ולדבר אל נשים עשה זאת בנימוס, בכבוד ובסבר פנים יפות, כמובא בכמה מעשים בספרים. וכך הייתה דרכו בקודש, שהיכן שהיה צריך לפי דעתו (דעת תורה) להחמיר - החמיר, והיכן שהיה לפי דעתו (דעת תורה) צורך ואפשרות להקל - הקל. וראה לדוגמא במכתבו (נדפס בקובץ "תחומין" ח"י עמ' 257) לגר"י קניאל זצ"ל, רבה של חיפה, שהתיר לו לצורך השפעת תורה ללמד בטכניון בכיתה שיש בה בחורים ובחורה אחת, עיין שם דבריו.

* * *

שתי אגרות בעניין הצניעות שקבלנו מבית הרב נדפסות כאן לראשונה. תודתנו הרבה לאנשי "בית הרב" היקרים על העזרה החשובה בזה: לרב צוריאל חלמיש נ"י על ההפניות לדברים אלו, לרב ארי שבט נ"י על הבאת הדברים ולרב יוחנן פריד נ"י והרב אברהם טייץ נ"י על האישור. יישר כוחם ויזכו להגדיל תורה בכלל, ובפרט את דברי מרן הראי"ה זצ"ל, כפי חפצם הטהור. האגרות האלו נדפסו בימים אלו עם חומר רב נוסף גם בחוברת 'קדושת הראי"ה', ובה לקט של דברי הראי"ה בענייני צניעות. ההערות בסוגריים מרובעים, שהן הערות הבהרה והסבר, נוספו על ידינו. תפילתנו שבעז"ה נזכה לריבוי קדושה וטהרה בבית ישראל כולו, כפי טבעם הצנוע של אחינו כל בית ישראל שהם "רחמנים ביישנים וגומלי חסדים", בשחרור עול הגויים מעלינו בהשפעת תרבותם המוציאה את האדם הן מעוה"ז והן מעוה"ב.

איגרת ראשונה

ב"ה יום ד' תשרי תרצ"א

שלו' רב וגמח"ט לכב' הרבנים הגה"צ, ועד הרבנים בווארשא יצ"ו.

אחדשה"ט באה"ר!

הנני בזה, לבקש סליחה רבה מכת"ר על איחור תשובתי על מכתב קדשם, כי הייתי יושב מחוץ לעיר, וטרודות נערמו מסביב, ודין גרמו את העיכוב.

ובעיקר הדבר, מה מאד דאבה נפשי, על פרצת העיתונים מנבלי כבוד קדושת ישראל בדברי דופי ובציורים המטמאים את הגוף ואת הרוח, ומי יתן לנו עז ועצמה לתקן את הפרצה הזאת, בודאי היה הדבר גדול מאד, אבל בעוה"ר איני יודע במה כוחנו יפה בזה, [רק] זאת להעיר מדי פעם בפעם בדברים של טעם, שלא יוכלו

9 "ושם דרך אראנו בישע אלהים", כל השם אורחותיו בעוה"ז זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה (מו"ק ה, א).

להכחישם, לפחות מצד הצדק והמוסר, והכבוד הכללי של האומה, כולי האי ואולי, יועיל למעט את התיפלה. ומה שאירע בתל אביב שגדרה העיריה את הפרצה בענין הרחיצה, הלא דברי היו פשוטים מאד, מובן שצרפתי גם כן להבליט את התקלה המכופלת כשנעשים דברים כאלה בארה"ק, ותל"י שהדברים חדרו אל הלב והתיקון נעשה, כי סוף סוף הלא ניצוץ קודש של קדושת ישראל הרי הוא טמון בכל נפש מישראל, אבל להרבות דברי[ם] לפני כתר"ה איני רואה שום ערך לזה, כי מה אדע ולא ידעו כ"ג שליט"א. והשי"ת יאזרם חייל לעמוד נגד הפרצות, ולזכות את הרבים, ונזכה מהרה לראות בתשועת ד' על עם קדשו וחבל נחלתו, ויטהר ליבנו לעבדו באמת ושבנו בנים לגבולם, בגאולה שלמה, ויאיר לנו באור חדות ד' ועוזו, בתשובה שלמה המביאה רפואה וגאולה לעולם בב"א, כנה"ר ונפש ידי"ע.

החותם בברכת אה"ר ודושי"ת מהר הקודש מירושלם.

איגרת שנייה

י"ב שבט תרצ"ב

לכב' מר' ר' פנחס שטיין הי"ו

שלו' וברכה מעיקות"ו.

מפני רוב הטרדות השונות נתעכבה התשובה למכתבו היקר על דבר סידור הלימודים השיחות וההרצאות לקבוצות הנוער המזרחי, ואיתם הסליחה.

חזקו ואמצו חברים חביבים ועשו חיל ברוח ובפועל לסגולת עם ה' ותורתו ונחלת ארץ חמדתו, במשמרת דברו ומצוותיו וקשר הקודש לתחיית ישראל וחבל ירושתו.

ובאופן סידור קיבוציכם, ודאי תסדרו אותם לאנשים לחוד ולנשים לחוד, בזמנים או במקומות מיוחדים, כדברי חז"ל ומסורת היהדות הנאמנה, וכראוי לדוגלי דגלה ושואפי תקומתה, ותזהרו מכל נטיית מכשול ועוון, ותתאזרו עז ורוממות בגאון שם ה' וזהירות ודעת תורתו ועבודת ישראל עמו ומקום תפארתו, ונעמו יהי עליכם ויכונן מצעדיכם וימלא מאווייכם הטהורים והנעלים.

דורשכם לטובה באה"ר וחיבת יקר מירושלים.

